

Uchwała Nr 206/XXLVII/20
Zarządu Powiatu w Rybniku
z dnia 6 kwietnia 2020r.

w sprawie: przyjęcia rocznego sprawozdania z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowych Warsztatu Terapii Zajęciowej w Czerwoncu-Leszczynach

Na podstawie art. 32 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 511,1571) oraz § 21 ust. 1 i 3 Rozporządzenia Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie Warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 Nr 63, poz. 587), Zarząd Powiatu uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się roczne sprawozdanie z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowych WTZ Sp. z o.o. Chorzów – Warsztat Terapii Zajęciowej w Czerwionce-Leszczynach za 2019 rok, stanowiące załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2

Dokonuje się pozytywnej oceny działalności WTZ w Czerwionce-Leszczynach za rok 2019.

§ 3

Ocena, o której mowa w § 2 dokonana została na podstawie sprawozdania z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowych za rok 2019 przedłożonego przez WTZ Sp. z o.o. w Chorzowie, a dotyczącego Warsztatu w Czerwionce-Leszczynach.

§ 4

Wykonanie uchwały powierza się Staroście Rybnickiemu.

§ 5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Podpisy:

- 1.Damian Mrowiec
- 2.Marek Profaska
- 3.Elżbieta Pierchała

49 Dolly Moore

Sprawozdanie z działalności WTZ Czerwionka-Leszczyny
za rok 2019

Warsztat Terapii Zajęciowej działa na podstawie następujących aktów prawnych:

- 1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1172)**
- 2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 63, poz. 587).**

Warsztat Terapii Zajęciowej w Czerwionce-Leszczynach został utworzony dnia 28 grudnia 2004 r. przez Regionalną Fundację Pomocy Niewidomym w Chorzowie. Natomiast od 1 kwietnia 2012 r. organem prowadzącym jest WTZ Sp. z o.o. w Chorzowie przy ul. Św. Piotra 9. Warsztat zajmuje 18 pomieszczeń o łącznej powierzchni 433, 26 m².

Finanse Warsztatu

Podstawą finansowania działalności WTZ jest umowa nr OR.8124.1.2012 z dnia 30.03.2012 r. zawarta pomiędzy Powiatem Rybnickim, a WTZ Sp. z o.o. w Chorzowie.

Działalność WTZ w 2019 roku finansowana była ze środków:

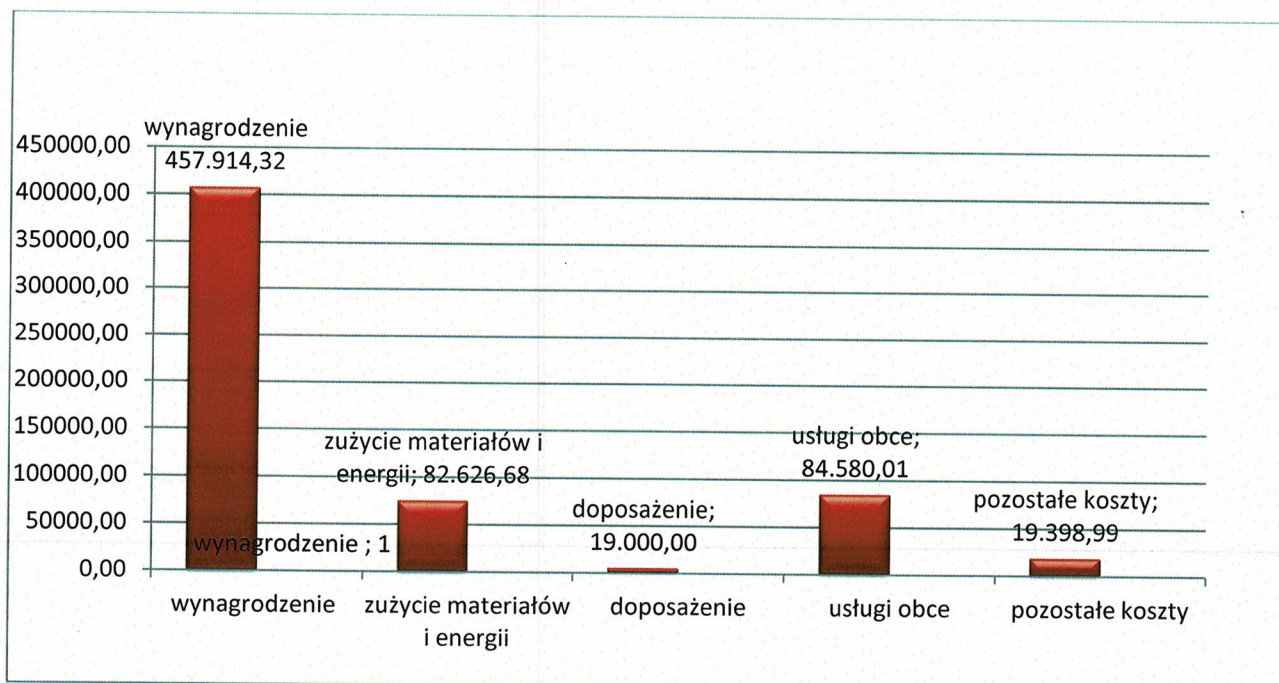
1. PFRON poprzez PCPR Rybnik - **597.168,00 zł - 90 %**
2. Środki własne Powiatu - **66.352,00 zł - 10%**

WTZ otrzymał środki finansowe na rok 2019 w łącznej wysokości – **663.520,00 zł.**

Udział poszczególnych wydatków związanych z działalnością WTZ w 2019 roku:

1. Wynagrodzenie pracowników – **457.914,32 zł**
2. Zużycie materiałów i energii (materiały ogólne, materiały do terapii zajęciowej, ciepło, woda, energia) – **82.626,68 zł**
3. Doposażenie (meble kuchenne, wyrzynarka, stolik, krzesła, ploter laserowy) - **19.000,00 zł**
4. Usługi obce (szkolenie pracowników, wycieczka, transport uczestników, konserwacja dźwigu, telefon, internet, usługi księgowe, naprawy) – **84.580,01 zł**
5. Pozostałe koszty (ubezpieczenie majątkowe, ubezpieczenie uczestników, delegacje, trening ekonomiczny) – **19.398,99 zł**

Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych wydatków związanych z działalnością WTZ w 2019 roku:

Uczestnicy WTZ w Czerwionce-Leszczynach

Liczba uczestników Warsztatu to 33 osoby w tym:

- 19 kobiet
- 14 mężczyzn

Przedział wiekowy uczestników:

- 21 - 30 lat - 14 osób
- 31 - 40 lat - 12 osób
- 41 i więcej - 7 osoby

Stopień niepełnosprawności uczestników:

- Znaczny - 17
- Umiarkowany - 16

Rodzaje niepełnosprawności uczestników WTZ wg schorzenia wiodącego:

- Upośledzenie umysłowe - 15 osób
- Choroby psychiczne - 5 osób
- Niepełnosprawność sprzężona - 11 osób
- Choroby neurologiczne - 1 osoba

- Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu – 1 osoba

W roku 2019 opuścili Warsztat 2 osoby (zmiana miejsca zamieszkania, wygaśnięcie orzeczenia).

W miejsce osób, które opuściły warsztat Rada Programowa zakwalifikowała do uczestnictwa w zajęciach rehabilitacyjnych nowe osoby spełniające wymagania formalne.

Frekwencja na zajęciach w poszczególnych miesiącach 2019 roku:

L.p.	Miesiąc	Frekwencja
1.	Styczeń	94,8 %
2.	Luty	82,1 %
3.	Marzec	90 %
4.	Kwiecień	91 %
5.	Maj	89,5 %
6.	Czerwiec	91,7 %
7.	Lipiec	90,3 %
8.	Sierpień	88,4 %
9.	Wrzesień	86,4 %
10.	Październik	83 %
11.	Listopad	84,8 %
12.	Grudzień	89,2 %

Kadra zatrudniona w WTZ Czerwionka-Leszczyny

Liczba etatów - 8

L.p.	Stanowisko	Wykształcenie	Ilość etatów
1.	Kierownik WTZ	Wyższe	1
2.	Instruktor terapeuta	Wyższe	6
3.	Psycholog	Wyższe	0,5
4.	Rehabilitant	Wyższe	0,5
RAZEM:			8

Pracownicy WTZ uczestniczyli w szkoleniu „Ważne zmiany podatkowe w 2019 i 2020 roku w podatku VAT” oraz „Co każdy wiedzieć powinien pracując z osobami niepełnosprawnymi”.

Realizacja zadań rehabilitacji społecznej i zawodowej

Warsztat Terapii Zajęciowej jest placówką pobytu dziennego, czynną od poniedziałku do piątku w godz. od 7: 00 do 15:00. Czas trwania zajęć dla uczestników wynosi 7 godzin dziennie.

Terapia zajęciowa w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej odbywa się w grupach w pracowniach terapeutycznych:

1. Plastyczno-ceramicznej
2. Krawieckiej
3. Technicznej
4. Gospodarstwa domowego
5. Informatyczno-introligatorskiej
6. Ekspresji artystycznej.

Zgodnie z Planem działalności Warsztatu i programami poszczególnych pracowni:

- Każdy z uczestników realizuje indywidualny program rehabilitacji i terapii, który jest tworzony i weryfikowany na podstawie zgromadzonych dokumentów, wywiadu środowiskowego, obserwacji, działań i zachowań w Warsztacie. Realizacja indywidualnego programu rehabilitacji i terapii podlega szczegółowej punktowej ocenie.
- Program jest realizowany w pracowni wiodącej i innych pracowniach według indywidualnych potrzeb.
- Prowadzone jest wsparcie psychologiczne i terapia psychologiczno-socjologiczna oraz profilaktyka lecznicza – wizyty u lekarzy specjalistów (stomatolog, ginekolog itp.).
- Dużą wagę przywiązuje się do umiejętności zdrowego i aktywnego wypoczynku.
- W programie terapeutycznym Warsztatu przewidziane jest także prowadzenie zajęć poza godzinami pracy i siedzibą Warsztatu.
- Realizowane w WTZ indywidualne programy rehabilitacji i terapii są autorskimi programami tej placówki. Obejmują one m.in. takie działy jak: zaradność osobista, samodzielność społeczna- wypełnianie ról społecznych, rehabilitacja społeczna i zawodowa, rehabilitacja funkcjonalna, formy pracy, metody pracy, wskazania do zajęć dodatkowych, formy współpracy z rodzicami lub opiekunami.
- Programy są okresowo oceniane, modyfikowane i doskonalone.
- Rada Programowa Warsztatu dokonuje oceny postępów w rehabilitacji każdego uczestnika, co pół roku.
- Punktowa ocena postępów uczestnika przeprowadzana jest wg systemu zaproponowanego przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w Warszawie. Działania te dotyczą rehabilitacji ogólnej i zawodowej. Ich celem jest kompleksowa ocena dynamiki postępów uczestnika Warsztatu. Stanowią one podstawę do konstruowania doskonalszych indywidualnych programów rehabilitacji.

Rodzaje prowadzonych zajęć

Formy organizacji zajęć terapii zajęciowej:

- Grupowa – polegająca na wykonywaniu różnych bądź tych samych zadań przez kilka osób; grupy mogą być tworzone celowo lub powstawać samorzutnie
- Indywidualna – uczestnik wykonuje zadania specjalne dla niego przeznaczone (przygotowane, dobrane tak, aby korygowały jego zaburzone sfery w sposób indywidualny)

Ogólne usprawnianie uczestników zajęć polegające na:

- Arteterapii
- Teatroteterapii
- Filmoterapii
- Ludoterapii (terapia zabawą)
- Ergoterapii (terapia pracą)
- Estetoterapii (kontakt z pięknym otoczeniem)
- Biblioterapii
- Psychoterapii i wsparcia psychologicznego
- Socjoterapii
- Kinezyterapii (leczenie ruchem)
- Sylwoterapii (spacery po lesie)
- Przygotowaniu do pracy
- Zajęciach rekreacyjnych
- Konkursach

Rozwijanie umiejętności życia codziennego poprzez:

- treningi w zakresie czynności życia codziennego
- ćwiczenia w zakresie samoobsługi i higieny osobistej
- treningi w zakresie wyglądu zewnętrznego
- zajęcia z gospodarstwa domowego: higieniczne i estetyczne przyrządzanie posiłków, prace porządkowe w domu, obsługa urządzeń technicznych i audio-wizualnych
- treningi ekonomiczne
- umiejętności odpowiedniego zachowania się, zasady savoir-vivre

Przygotowanie do życia w środowisku społecznym, formy zajęć:

- treningi umiejętności interpersonalnych
- treningi wiedzy o samym sobie
- treningi asertywności
- treningi rozwiązywania problemów w trudnych sytuacjach międzyludzkich
- ćwiczenia umiejętności komunikacyjnych
- ćwiczenia aktywności w sytuacjach społecznych
- ćwiczenia z orientacji przestrzennej
- ćwiczenia w pełnieniu roli uczestnika WTZ, domownika, klienta, obywatela i pracownika

Rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy, formy zajęć:

- trening przygotowania do podjęcia pracy
- trening umiejętności pracy w zespole i współodpowiedzialności za wykonane zadanie
- rozwijanie motywacji i tempa pracy
- podnoszenie sprawności ruchowej i manualnej
- ćwiczenia koncentracji i pamięci

- ćwiczenia wytrwałości i odpowiedzialności, doprowadzenia powierzonego zadania do końca
- ćwiczenia w zakresie dokładności pracy oraz przestrzegania dyscypliny pracy
- ćwiczenia w zakresie samodzielnego planowania, kontrolowania i wykonywania zadania

Rozwijanie umiejętności zawodowych, formy zajęć prowadzonych w poszczególnych pracowniach:

1. Pracownia plastyczno-ceramiczna:

- Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień plastycznych oraz rozwijanie wrażliwości na piękno
- Usprawnianie manualne
- Zapoznanie się z nowo zakupionymi narzędziami do działań plastycznych
- Zapoznanie się z nowymi technikami pracy tj. scrapbooking (sztuka ręcznego tworzenia i dekorowania, np. zdjęć albumów), embossing (technika zdobienia uwypuklenia jakiegoś wzoru)
- Wykonywanie dekoracji okolicznościowych i całorocznych tj. stroiki, kompozycje, bileciki, pakowanie prezentów
- Zapoznanie się z podstawowymi zasadami dotyczącymi pracy w glinie, przeprowadzania procesu wypalania i szkliwienia
- Podnoszenie samodzielności oraz bezpieczeństwa pracy
- Usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej
- Nauka staranności oraz skupienia
- Rozbudzenie wrażliwości na piękno
- Dbanie o higienę

2. Pracownia krawiecka:

- Poznanie narzędzi i urządzeń służących do wykonywania prac krawieckich i kaletniczych, nauka posługiwania się nimi (nożyczkami, igłą, przebijakiem, żelazkiem, obcęgami, centymetrem krawieckim)
- Kontynuacja wykonywania prostego szycia ręcznego, przesywania guzików z dwoma, czterema dziurkami, a także na stopce
- Nauka przygotowywania form wykroju, sfastrygowanie do efektu końcowego
- Nauka kroju, podszywania skracania i szycia prostej odzieży
- Praca z różnokolorowymi nićmi
- Nauka obsługi maszyn szyjących i overlooka
- Nauka obrysowania szablonów na tkaninach
- Praca wełną czesaną
- Wykonywanie biżuterii
- Poznanie tajników haftu krzyżkowego
- Doskonalenie umiejętności obsługi kserokopiarki
- Poznanie literatury i czasopism z dziedziny krawiectwa, dziewiarstwa, tkactwa i hafciarstwa
- Doskonalenie dbania o czystość osobistą, posiadanej odzieży oraz stanowiska pracy
- Przestrzeganie zasad BHP

3. Pracownia techniczna:

- Organizacja stanowiska pracy
- Przestrzeganie zasad BHP, dbałość o porządek na stanowisku pracy
- Poznanie nowo zakupionego sprzętu do obróbki drewna
- Kontynuacja nauki doboru odpowiednich technik, narzędzi i materiałów
- Umiejętność planowania pracy i przygotowania odpowiednich materiałów
- Nauka rozpoznawania gatunków drewna oraz materiałów drewnopochodnych
- Wytwarzanie materiałów z drewna w celach użytkowych i dekoracyjnych
- Wyrób ozdób okolicznościowych
- Prace remontowe oraz wokół obejścia warsztatowego
- Próba wejścia na rynek pracy w ramach praktyk zawodowych

4. Pracownia gospodarstwa domowego:

- Nauka czynności życia codziennego, samodzielności
- Ćwiczenia umiejętności przygotowania prostych potraw
- Poznanie urządzeń niezbędnych do przygotowania posiłków
- Nauka pieczenia ciast i ciasteczek oraz innych wyrobów cukierniczych
- Nauka zasad zdrowego żywienia
- Nauka posługiwania się narzędziami i urządzeniami kuchennymi (kuchenką mikrofalową, żelazkiem, pralką, ekspresem do kawy, sokowirówką, czajnikiem elektrycznym, robotem, opiekaczem i tosterem)
- Nauka właściwego stosowania środków myjących
- Nauka planowania i dokonywania zakupów i zachowań konsumenckich
- Nauka dbania o czystość osobistą i posiadanej odzieży (pranie, prasowanie)
- Nauka obsługi sprzętu radio –video-telewizyjnego
- Nauka dbania o czystość otoczenia WTZ (koszenie i grabienie trawy, zamiatanie)
- Nauka dbania o czystość środowiska mieszkalnego (mycie okien, mycie podłóg, ścieranie kurzu)

5. Pracownia informatyczno-introligatorska:

- Poznanie praktycznego zastosowania komputera na terenie WTZ oraz w życiu codziennym
- Zapoznanie z zasadami bezpiecznej i higienicznej pracy z komputerem
- Wprowadzenie fachowego słownictwa związanego z pracą na komputerze
- Poznanie elementów składowych zestawu komputerowego
- Nauka zapisywania i odczytywania danych na komputerze
- Kopiowanie i usuwanie danych z dysku komputera
- Nauka zapisywania i odczytywania danych z przenośnych nośników pamięci
- Nauka obsługi urządzeń zewnętrznych typu skaner, drukarka, ksero
- Nauka poprawnego pisania na klawiaturze w programie Mistrz Klawiatury
- Wprowadzenie do Internetu (przeglądanie stron, zakładanie kont mailowych)
- Praca na edytorze grafiki Paint (dobór narzędzi kolorów, wypełnianie obszaru)
- Praca z edytorem tekstu – Word

- Praca z programem PowerPoint
- Elementy introligatorstwa (cięcia, oklejania, przyklejania, składania)
- Oprawianie prac wykonanych wcześniej w innych pracowniach
- Wykonywanie ozdobnych kopert i kartek
- Poznawanie właściwości fizycznych różnych materiałów

6. Pracownia ekspresji artystycznej:

- Przestrzeganie zasad BHP
- Usprawnianie umiejętności manualnych
- Umiejętność odpowiedniego zachowania się w grupie, odpowiedni stosunek do kolegów i koleżanek, współpraca
- Kształtowanie umiejętności obcowania z literaturą
- Wykorzystywanie elementów arte-terapeutycznych z elementami ruchu, muzyki
- Uczucie ról, występy teatralnymi, szcieniem strojów
- Tworzenie kukiełek, pacynek
- Oglądanie wartościowych filmów, wyszukiwanie interesującej literatury
- Tworzenie koralików, bransolet, maskotek, poduszek ozdobnych, gumek do włosów

Rozwijanie innych umiejętności przy zastosowaniu różnych technik terapii, formy zajęć:

- Ćwiczenia umiejętności posługiwania się głosem
- Ćwiczenia rozwijania wrażliwości słuchowej
- Ćwiczenia rozwijania wrażliwości dotykowej
- Ćwiczenia percepcji wzrokowej
- Ćwiczenia kompleksowego odbierania wrażeń zmysłowych
- Ćwiczenia mowy i dykcji
- Ćwiczenia wyobraźni
- Ćwiczenia orientacji kierunkowej i przestrzennej
- Ćwiczenia umiejętności poznawania, nazywania i odzwierciedlania uczuć

Metody pracy

- Słowne
- Praktyczne
- Oglądowe
- Waloryzacyjne
- Objaśniająco-poglądowe
- Samodzielnego dochodzenia do wiedzy
- Programowanie
- Weryfikujące

Zajęcia z zakresu rehabilitacji zawodowej

W 2019 roku WTZ Sp. z o.o. realizowała projekt „Plan na więcej – aktywna integracja uczestników WTZ” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków budżetu państwa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Projekt miał na celu wzrost aktywności społecznej oraz zawodowej osób z niepełnosprawnością w tym osób uczestniczących w warsztatach terapii zajęciowej prowadzonych przez WTZ Sp. z o.o. (WTZ czerwionka-Leszczyny – 17 osób). W ramach projektu w okresie od 01.01.2019r. do 31.12.2019r. realizowana była aktywna integracja o charakterze społecznym, zdrowotnym, edukacyjnym i zawodowym. Wizyty w Zakładzie Aktywności Zawodowej w Chorzowie.

Trening umiejętności zachowań społecznych

- trening podstawowych umiejętności komunikacji społecznej,
- trening w zakresie wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej,
- trening w zakresie umiejętności kulinarnych i zdrowego żywienia,
- trening zachowań rynkowych i ekonomicznych,
- trening rozwiązywania problemów w trudnych sytuacjach międzyludzkich,
- trening przygotowania do podjęcia pracy.

W roku ubiegłym uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej w Czerwionce-Leszczynach brali udział w szeregu imprezach integracyjnych, kulturalnych i sportowych, wycieczkach oraz kiermaszach.

Trening ekonomiczny i instrumenty motywacyjne

Trening ekonomiczny – to nauka wartości pieniądza, planowania i dokonywania zakupów.

Uczestnicy otrzymują w ramach treningu ekonomicznego środki finansowe, wypłacane zgodnie z obowiązującym w placówce Regulaminem Organizacyjnym i zawartymi w nim zasadami wypłacania kieszonkowego. W roku 2019 trening ekonomiczny, pod nadzorem instruktorów terapii zajęciowej, realizowany był dla wszystkich 33 uczestników.

Ocena kontaktów uczestników z pracownikami Warsztatu

Kontakty oparte są na wzajemnym szacunku, zrozumieniu i akceptacji. Przebiegają one w życzliwej, koleżeńskej i przyjacielskiej atmosferze, co stwarza uczestnikom poczucie bezpieczeństwa. Ułatwia to aktywną współpracę w procesie terapii oraz zwiększa zainteresowanie uczestników efektami rehabilitacji i ich zaangażowanie w działalność WTZ.

W warsztacie na bieżąco prowadzona jest dokumentacja merytoryczna dotycząca działalności WTZ oraz jego uczestników.

Działalność Rady Programowej WTZ

Radę tworzą następujący pracownicy Warsztatu:

- Kierownik
- Instruktorzy terapii zajęciowej
- Specjalista ds. rehabilitacji
- Psycholog

Przewodniczącym Rady Programowej jest Kierownik Warsztatu.

Na posiedzenia Rady Programowej zapraszane są również inne osoby w miarę aktualnych potrzeb.

Zadania Rady Programowej:

- Kwalifikowanie nowych uczestników Warsztatu
- Przygotowanie rocznych indywidualnych programów rehabilitacji i terapii dla uczestników Warsztatu
- Ustalenie składów osobowych poszczególnych grup terapeutycznych
- Określenie zasad dysponowania środkami finansowymi związanymi z treningiem ekonomicznym oraz ich przeznaczenia dla każdego uczestnika
- Przynajmniej 2 razy w roku dokonywanie okresowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji i terapii
- Podejmowanie decyzji o skreśleniu uczestników z listy Warsztatu

Posiedzenia Rady Programowej

W okresie od 01.01 - 31.12.2019 roku odbyło się 6 posiedzeń Rady Programowej, które są udokumentowane w formie protokołów.

Współpraca z rodzicami lub opiekunami uczestników

Kontakty jak i współpraca z rodzicami i opiekunami uczestników warsztatu odbywała się poprzez: indywidualne rozmowy w tym telefoniczne, korespondencję, wizyty w domu uczestników, spotkania w Warsztacie, imprezy okolicznościowe, wycieczki integracyjne oraz pracę socjalną.

Rodzaje pomocy świadczonej rodzinom uczestników

- Pomoc w rozwiązywaniu spraw dotyczących zdrowia uczestników i zmniejszających skutki ich niepełnosprawności
- Pomoc przy rozwiązywaniu życiowych problemów rodziny
- Udzielanie informacji o możliwościach otrzymania pomocy finansowej ze środków PFRON w ramach programów celowych i zadań zleconych samorządom
- Udzielanie informacji o przysługujących prawach.

Uczestnictwo rodziców i opiekunów uczestników w życiu Warsztatu:

- współpraca w ramach Rady Programowej
- współorganizowanie i uczestnictwo w imprezach okolicznościowych, wycieczkach organizowanych przez WTZ

Współpraca ze środowiskiem lokalnym

Warsztat w 2019 roku współpracował z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, szkołami, przedszkolami, lokalnymi pracodawcami, sponsorami, publiczną administracją samorządową i państwową, innymi warsztatami oraz mass-mediami poprzez promocję działań Warsztatu w dziedzinie likwidacji barier psychologicznych i społecznych w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Inne informacje

W ramach rehabilitacji ruchowej w okresie letnim organizowane były zajęcia na boisku „Orlik”, siłowni „Pod chmurką” oraz wycieczki rowerowe.

31.08.2019 r. Warsztat zorganizował VII festyn pod nazwą „Poznajmy się”, którego celem była integracja osób niepełnosprawnych z najbliższym środowiskiem.

Warsztat realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, zmierzające do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności. Jest to niezbędne do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia – na miarę jej możliwości.